

COSINZEANA

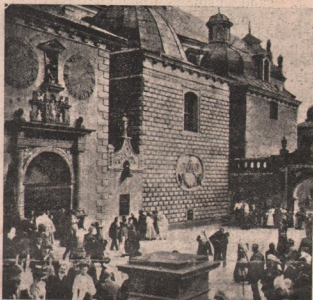
REVISTA ILUSTRATA SAPTAMÂNALA

REDACTOR: Dr. SEBASTIAN BORNEMISA

Anul IV. — Nr. 34.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe $\frac{1}{2}$ an 6 cor.
România 30 lei. — America 3 dolari. — Germania 15 M.

Orăștie, 30 August n. 1914.

Vederi din Cestochowa, oraș în Polonia rusească, în care au intrat mai întâi armatele germane, încă la începutul războiului, cuprinzându-l. Îl țin și azi.

Altă vedere din Cestochowa, oraș polon în Rusia, cuprins de armatele germane.

MAPA EUROPEI

e iarăși în primejdie de a fi schimbată în chip puternic. Așa ne vestește un mare ziar din Viena, care spune: Lupta titanică în care a intrat și pe care o poartă Germania și Austrohungaria, va schimba temeinic mapa Europei!

Privind desfășurarea evenimentelor și uriașa îngrămădire de puteri spre câmpurile de luptă, — vedem și noi toate presemnele, că biata mapă a Europei va fi schimbată până la — a nu o mai recunoaște!

Văzut-ai vre-odată, ori macar cetit' ai descrierea puternică, viuă, a unui cutremur de pământ, ca cel care a zguduit inzulă Martinica sau mai nou cel din Messina, unde orașe mari înfloritoare, strălucind în haina lor bogată de podoabele minunate ce le-a pus pe ele mâna artistică a omului, în muncă migăloasă de zeci de ani, ba de veacuri, — s'au prăbușit în câteva clipe, par'c'ar fi fost un mușunoiu de nisip, și a doua zi nu mai știai unde a fost palatul cutare măreț și luminat, nici catedrală cutare, nici casa artelor, nici a marelui stat, nici nimic!..

De cutremurul grozav de pe Martinica și din Sicilia, ne aduce aminte uriașul cutremur ce zgudue azi întreg continentul bătrânei Europe, prin războiul cel fără păreche, ce s'a deslănțuit între popoarele ei!

Când se va sfârși acest războiu, fața Europei nu va mai fi de recunoscut! Pe acolo pe unde erau state înfloritoare, ca niște palate luminate, curate, răpitoare, ale cutărui oraș, — acum vei vedea numai o ruină, o pustie, ca după foc și după cutremur. Frumoasa Belgie, care în timp de pace se înălțase așa de mult, în bunăstare, în cul-

tură, de era ca o grădină minunat cultivată, — după războiu va fi ca o grădină de flori zdrobită de o furtună sălbatecă și dripită în picioare de un roi de călăreși ce au fugit galop peste straturile ei îngrijite, bătându-le sub copitele lor. Tot așa Alsația-Lorena, unde se detără lupte foarte mari, lăsând pustiu în urma lor; apoi Francia-de-Nord unde se vor da cele mai cumplite încercări de oști ne-mai văzut de mari; tot așa Galiția, Bucovina, Polonia rusească, capul de Nord al Germaniei, și celelalte teatre uriașe ale unui războiu aproape de neînchipuit. Totul va fi zdrobit pe aceste câmpuri, dri-pit, ars, pustiu.

Și precum la Martinica și în Messina, după cutremur erau prăbușite în ruină zidurile cele ce stăteau odinioară falnice spre cer, și cele despărțitoare de curți, de nu mai știai unde a fost casa și până unde curtea ei, — și au trebuit să se tragă nouă linii de despărțire — așa aci vor veni ingineri cari vor trage liniile nou de despărțire a curților, a țărilor... Peana cu care vor trage nouele linii de hotar, va fi *sabia biruitoare*, iar cerneala cu care se vor scrie acelea, va fi *sângele celui învins!* Va fi o scrisoare nemiluită, aspră, grozavă!

Da, se va schimba mult

Șeful statului major al Germaniei: generalul Moltke.

mapa Europei. Cu răsuflarea oprită și cu inimă înfiorată ne gândim la ea, — și așteptăm, ca fața ei cea nouă, să ne aducă bucurie, mulțumire, ferice și dreptate!

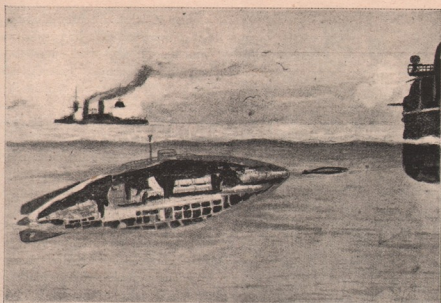

Regele Suediei: Gustav Adolf, care în războiul de față european își ține țara în neutralitate. Simpatiiile lui și a țării sunt pentru Germania și Austrohungaria, și e vorba, că dacă ar ieși din neutralitate, ar merge cu acestea alătura.

Regele Belgiei: Albert, a cărui țară avu parte de cele dintii mari suferințe ale războiului, deși ea numai războiul nu și-l'a dorit.

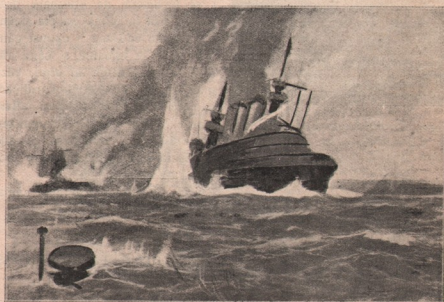
Chipul torpilorului alergător pe sub ape. Iată aci chipul unei corăbii submarine, aruncătoare de torpile ce sparg pânțele marilor vase de război. Corabia are chipul unei suveice, ce se scufundă de tot sub apă, lăsând afară din apă numai capul unui turn, prin care ies afară ofițerii de se uită în largul mării și văd corabia inimică asupra căreia să-și îndrepte torpilorul. O vede, ca aci în chip, înaintea sa, își îndreaptă „suveica” cu vârful spre cetatea plutitoare pe apă, împuşcă o torpilă spre pânțele ei pe sub apă, — cum se vede aci torpila aruncată de vas spre fundul corăbiei mari din calea sa, și glonțul infernal când se izbește de pânțele corăbiei, explodează acolo cu atâta putere, încât sfarmă pantera, îmbrăcămintea de fer a corăbiei, deși e de jumătate de metru de groasă, — și scufundă pe uriașul ce plutește asupra mării. Vasul torpilor după ce și-a aruncat bomba ucigașă, fuge în altă parte și repetează trimiterea de moarte altor corăbii ce s'ar vedea pe aproape. — Sunt însă și ele foarte primejduite. Pe marile vase de război sunt puși străjuitori, cari sunt tot cu ochii pe mare doar zăresc hornul unui torpilor, și îndată trag cu tunurile asupra lui și nimicesc primejdiosul inimic ce vine pe furis, ascuns sub valuri de ape. — Chipul de aci ne arată torpilorul ca tăiat prin mijloc, pentru a-i vedea lăuntru, în care lucrează soldații de pe el.

Orga minunată.

De mult, de mult, trăia odată un prea iscusit fabricant de orgi, care lucrase multe orgi și ultima eră totdeauna mai bună decât cea precedentă. La urmă, făcū el o orgă așa de minunată, că începea singură să cânte, când pășea în biserică vreo pereche de nuntași. Când isprăvi el această orgă, vizită fetele din țară, își alese pe cea mai frumoasă și se pregăti de nuntă.

Când însă trecū pragul bisericii și când prietini și rudele îl urmau în cortegiu impunător, fiecare cu un buchet de flori în mână și cu beatală la butonieră, inima sa eră plină de trufie și de ambiție. El nu se gândea nici la logodnica sa, nici la Dumnezeu, ci numai la măiestria

sa și la uimirea publicului, când orga va începe singură să cânte. Însă orga nu cântă. Fabricantul de orgi se întristă nespus de tare, și atribui aceasta logodnicei sale, care nu i-ar fi credincioasă. Nu mai vorbi nici un cuvânt în acea zi cu ea, își făcū în secret bagagiul și o părăsi. După ce merse 100 de mile, se stabili într'o țară îndepărtată, unde nimeni nu-l cunoștea și nu-l întreba de unde vine. Acolo trăi el liniștit singur, timp de zece ani, atunci îl cuprinse un dor neînțeles de patria sa și de logodnica păsăsită. După ce încercă înzadar să-și învingă această pornire, se hotărî să se întoarcă și să-i ceară iertare. Călători zi și noapte, făcū răni pe tălpile picioarelor și cu cât se apropia mai mult de patrie, cu atât îi eră mai mare nerăbdarea și frica, dacă ea va mai fi cu el bună și prietinoasă, ca în timpul când îi eră logodnică. Însfârși zări lucind în soare, turnurile orașului său. Atunci începū să strige cât îl ținea gura și să plângă, încât oamenii ce treceau pe lângă el, clătinau capetele și ziceau compătîmindu-l: „Sărmanul! E nebu!” Cum păși însă pe poarta orașului, întâlni un cortegiu funebru. În urma dricului mergeau plângând și vătându-se o mulțime de oameni.

Corabie nimerită de torpilă. Torpilorul alergînd pe sub apă, și-a împuşcat torpila sa și a nimerit pe uriașul dreadnought în pînțele, făcîndu-i o spătură omoritoare. Puternica corabie se pleacă în o parte, într'acolo unde are rana grea, prin care intră apa în lăuntru ei.

Tipuri de ofițeri Englezi: Sunt tot oameni înalți și slabi, adecă puțin în carne, dar sănătoși. Sunt ca ogarul, pe care ori-cât îl hrănești, nu se îngrașe. Cei de față sunt ofițerii din marelle stat major al armatei, la sfat.

Tipuri de ofițeri englezi: generalul Sir Charles Douglas, noul șef al statului-major al armatei engleze.

— Pe cine îngropați aci, oameni buni, de plângeți așa?

— Pe frumoasa logodnică a fabricantului de orgi, care, om rău, a părăsit-o. Ne-a făcut la toți numai bine și ne-a iubit așa de mult, că vrem s'o îngropăm în biserică.

Când auzi acestea, nu răspunse o vorbă și cu capul plecat, urmă și el coșciugul. Nimeni nu-l cunoștea, nici nu-l turburără din su-

spinele sale, căci se gândeau: „Poate și omului acestuia, moartea i-a răpît de curând, vreo rudă scumpă“.

Așa sosi cortegiul la biserică și când cei ce purtau coșciugul pășiră pragul bisericii, începură orga să cânte așa de mareț, cum nu mai auzise nimeni! Așezară coșciugul înaintea altarului; fabricantul de orgi se sprigini de un stâlp și ascultă sunetele, cari răsunau mereu mai puternic, încât biserică se cutremură sub acordurile orgii. Ochii i se închiseră, de oboseala drumului, însă în inima sa eră bucuros, pentru că Dzeu îi dăduse gândul de a se întoarce, și când răsuna ultimul acord al orgii, căzu mort la pământ. Atunci ridicară oamenii cadavrul, și cum, aflară cine este, deschiseră coșciugul și-l așezară lângă logodnică sa. Și când închiseră sicriul, începură orga încă odată să cânte.

Și de atunci n'a mai cântat niciodată.

R. Laenger,

□ □ □

Crisoare din Minneapolis.

— Un indian de 128 ani. —

Gârbov și tremurând, cu mii de brezde pe față, dar cu ochii negri și scânteietori încă, pe cap împodobit cu penele de comandant, — așa

a venit în zilele trecute la Minneapolis, America, Wa-be-ne-gew-wes, șeful de 128 de ani al unui trib de Indieni, care azi se chiamă altfel *John Smith*. Când s'a născut el, atunci acopereau ținuturile acestea codri vergini încă, și în împărăția Pieilor roșii domniă epoca marilor eroi.

Azi sunt toate schimbate. Bătrânul gârbov, care e șef al tribului său mai mult de o sută de ani, s'a hotărât, ca înainte de-a muri, să mai vadă macăr odată orașul acesta mare, care s'a zidit pe meleagurile acelea, peste cari el zburase de-atâtea ori în goana roibului. *John Smith* are azi, după calculația sa proprie, 128 de ani. Că nu-i cu mult mai tânăr, o arată și datele acelea oficioase, în cari *Wa-be-ne-gew-wes* e amintit, ca copil al șefului Indienilor acu-s 116 ani. Cu siguranță, el este cea din urmă rămășiță ai marilor șefi de Indieni, cari odată au fost spaima imigranților albi și a căror amintire și vitejie din tinereță, mai trăește doar în cărțile de povești. Deși bătrânețea l-a ruinat, e încă totuș destul de tare și ochii îi urechile i-s aproape tot atât de ascuțite, ca atunci când mirosiă urma dușmanului la mii de pași.

Zgomotul orașului l-a supărat pe moșneag și numai decăt după sosire în Minneapolis, a voit să se rentoarcă în inima codrilor, din care ieșise la lumină. Mereu da nemulțumit din cap și murmură: „Prea sunt multe trăsurii pe-aiaci, din cale-afară multe.“

Ziaristii americani n'au întrelăsat a-l interviu pe oaspele rar și din cale-afară prețios, dar au fost nevoiți a se întreține mai mult cu suita bătrânului, căci el abia știe să n-

Ministrul de războiu al Germaniei.

Tunarii nostri în marș spre câmpul de luptă. Au flori la chipiu și merg voioși în luptă, căci știu că au tunuri bune, se zice că-s cele mai bune din câte se cunosc. Printre tunari sunt foarte mulți Români, oameni ro-buști, tari, deprinși cu greul.

druge câteva cuvinte pe englezește. „Norul mititel” — așa se chemă tovarășul moșneagului, care-l însoțește aici împreună cu nevasta și cu un copilăș de 6 luni — a făcut, între ziarști și ntre șeful gârbov, pe talmaciul.

Bătrânul a povestit în limba Indianilor amintiri din vremurile vechi și s'a plâns de neajunsurile zilelor de astăzi. Părea, povestind, un simbol viu al neamului său, îmbătrânit, ruinat, gata să se prăpădească și apăsător de povara creștii de pene, pe care odată o purtase cu atâta fală. Tot mândru însă, răspundea cu un fel de patos melancolic la întrebările ziarștilor.

— Neamul mi s'a prăpădit — spuneă moșneagul — și nu peste mult mă voi mută și eu pe altă lume. Tinereța și copiii mei toți, sunt duși pe totdeauna. Am venit deci eu singur, că să văd Mineapolis-ul, înainte de-a muri.

După aceea a început să vorbească, cum a 'nvărtit acu-s șaptezeci de ani barda deasupra capului, în războiul cu un alt trib indian, cum și-a condus poporul în războiul sfânt, pe care l-au purtat pentru locurile verzi de vânat. Într'o duzină de lupte a scalpat mulțime de duș-

mani și poporul său a fost totdeauna învingător. Boli și foametea însă le-au rărit rândurile și ei s'au mutat pe alte plaiuri. Atunci s'au așezat pe locul, unde se 'nalță azi orașul *St. Cloud*.

În 1862 s'a luptat în tabăra Albilor, căci a văzut de pe-atunci, că lupta împotriva acestora ar fi zadarnică. Atunci el a dus vestea îngrozitoare în tabăra Albilor despre un măcel al Indianilor din Ujulum. Dintre ai săi, el singur a putut străbate printre rândurile dușmane, mântuind prin fuga sa moartea la nenumărate

— Trupele de pioniri cărușesc, cu cai, materiile explozive de lipsă pe cîmpul de luptă, pentru pregătirea de terenuri subminate, pe care cînd vor călca trupele inimice înaintare, să fie aruncate în aer! Și acesta e azi un mijloc de apărare contra inamicului.

familii de-ale Albilor. Aceasta a fost cea mai frumoasă faptă a Indianului de 128 de ani.

□ □ □

Doină nouă.

*Jos pe Murăș, colo 'n șes,
Îmi răsare codru des,
Da nu-i codru de stejari,
Ci-s oșteni și ghinării.*

*Vântul bate, frunza sună
Dulce cântec mai răsund,
Da nu-i doină din zăvoi,
Ci e cântec de război.*

*Și pe drumu 'ndelungat
Merge badea întrarmat,
Și cu căt se depărtează,
Tot mai din adânc oftează,*

*Nu de teama de omor,
Ci de jale și de dor,
După codru legănat,
După draga lui din sat.*

I. U. SORICU

RÂNDURI MĂRUNTE

† Pius X-lea. Moartea capului bisericii catolice, între alte împrejurări, ar fi stărnit în lumea întreagă jale și senzație. Așa însă, cum pretutindeni în Europa e război și seceră moartea, această pierdere dureroasă atinge numai puțin sufletele și nu pe toate.

Trecerea din viață a marelui prelat rămâne, cu toate acestea, a grea pierdere pentru biserica catolică, pentru înflorirea căreia Pius X.

Trupele de făcut poduri și telegraf, — cari au tras podul peste râul Sava, pe care au trecut oștile austroungare la Șabaț, ca să iee lupta cu Sârbii. Unde e lipsă, și până nu e pod, ei conduc luntrile pe care trec oștile de pe un țărm pe altul. — Munca acestor trupe de făcut poduri, apoi telegraf pe câmpul de războiu, e de cea mai mare însemnată pentru armată.

a lucrat, după împrejurări, din rășputeri.

În sufletul nostru, 'ca Români, icoana dispărutului e legată de episcopia dela Hajdudorog și, de aceea, lumea e rece.

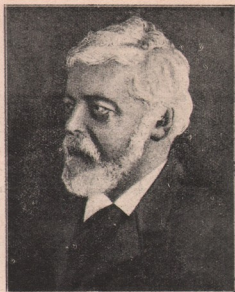
Un rege, care plătește dare.

Regii, în urma treptei lor sociale, care e cea mai înaltă, sunt scutiți prin lege, ca să plătească dare. Se găsește totuși, un rege, care a refuzat să se bucure de acest favor special și a cerut ministrilor săi, ca să fie și el, întocmai ca ceilalți cetățeni, obligat a plăti darea după moștile sale. Acest rege cu vederi sociale atât de drepte, e stăpânitorul îndepărtatului Siam. Dorința sa, ca să fie și el supus acestor sarcini de stat, luminatul rege, a motivat-o prin următoarele:

— Legea și eu trebuie s'o stimez, întocmai așa, după cum o stimează toți ceilalți cetățeni. Avere mea e foarte mare și aflu absolut motivat, ca să contribuesc și eu la speșele statului, ca oricare alt cetățean din Siam, deoarece și eu stau sub paza legilor“.

Cuvinte drepte, vederi luminate! În îndepărtatul Siam, pe alt continent, care nu se chiamă Europa!

Vaticanul și gazul. Acum sunt 60 de ani, de când s'a introdus luminația de gaz, în Roma. În 1844

Președintele republicii Elveția, Ludovic Forrer, care e și el cu țara lui neutră.

Grigore luminația de gaz, ci urmașul său: Piu al IX-lea. Altfel, tot pentru luminația, au mai fost la Vatican contradicții. Așa în 1893, când eră vorbă să se introducă în palatul papilor electrica. Atunci mulți voiau, ca s'fiecnic etern să fie înlocuit cu lămpi electrice. Cardinalul Parocchi, însă, s'a opus din rășputeri la aceasta, și așa electricitatea numai după moartea lui a fost admisă în bisericile catolice.

□ □ □

Paza unui tunel. Toate podurile drumurilor de fer, ba și a drumurilor celorlalte, mai ales în părțile pe unde se știe că are de trecut armata, — sunt așa păzite de soldați înarmați. Tot așa tunelele prin cari trec căile ferate, — cum se vede și în chipul de sus.

INVITAȚIA MISTERIOASĂ

CORNELIU MOLDOVANU

Pauza anunțată pentru „cinci minute”, dură mai bine de jumătate de ceas. După ce judecătorii își furmară țigările în „camera de conziliu”, unde sfătuiră mai mult asupra isprăvilor amoroase din noaptea trecută, clopoțelul președintelui răsună strident, și „domnii jurați” cu mutre severe și mers tacticos, își reluară locurile în fotoliile largi. Fiecare se străduia, de altminteri în deșert, să dea cât mai multă solemnitate înfățișării trăgătoare de oameni bine trăiți, dar lipsiți de duh.

Președintele porunci „criminalului” să continue povestirea faptei, care-l adusese între baionete. Acela, cu o figură blândă și ochi visători, istoviți de suferință, se rezemă de bara de fer și începă cu glasul moale și nepăsător:

„...Cum vă spuneam, domnilor judecători, m'am ridicat atunci de pe bancă, vrând să-i sărut mâna. Nu mi-o întinse. Rămase nemișcată, cu privirile aiurite. Numai buzele ei se mișcau fără glas, frământate de sete. Sete... de ce?... Un instinct straniu mă mustră: prea mă legasem ușor.

Cine știe cu ce isterică sau demență voi avea de furcă... Poate că mă înșel... Poate că nu-i decât o mistică, o sugestionată, o maniacă spirituală... Totuș, neprevăzutul mă atrăgea, și tremuram de plăcere, că voi cunoaște o femeie nouă. Presimțeam, că în noaptea aceea, — ce noapte opacă, fără stele! — voi cunoaște toată frenezia dorinții, brutala sărutare a vițului. Fiori calzi îmi șerpuiau prin sânge, și inima mă durea, otrăvită de un venin dulce...

„...Eșii pe coridoarele tăcute, coborii scările cu pasul scurt, fără răsunet, și peste câteva clipe deschideam ușa plăcerilor inchipuite. Pretutindeni covoare grele în nuanțe tari, cari aminteau violența de colorii a orientului. Statuete de marmoră neagră, sfynxi antice de argilă arsă și nenumărate cadre cernite de vâlrui albe și negre. Oglinzi în felurite mărimi, cu încrustări cabalistice. Prin colțuri, candelă și feșnicare aprinse: într'un cuvânt, un interior de templu păgân, parfumat cu mirisme degustătoare de camfor. Poate că florile acelea exotice otrăveau atmosfera... Pe mâșute, pe canapea, pe jilțuri, juvare risipite cu nepăsare, schimbând între ele răsfrângeri multicolore, ca o fascinare de ochi de bestii. Întinsă pe blâni, aproape goală, *dânțuțoarea* cercetă un vraf de scrisori și fotografii. Ochiul aveau culoarea plânsului, iar brațele moliciunea narcoticiului. Zăpăcit de alaiul atât surprinderii, mi-am acățat privirea de o statuă în care am recunoscut pe stăpâna înmărmurită în vârtejul dansului.

— Ai venit!... Cât ești de bun c'ai venit... Mi-era teamă să nu te răsândești. Nu te speria, — am aprins toate luminile dinadins pentru tine, și-am ars parfumuri

calde, nardurile care-ți sunt dragi... Nu-i așa că nu-ți însufuila spaimă?... Nu-i așa, dragule?... Dă-mi mâna ta... tremuri?...

— Nu, frumoasa mea!

— Ba da, tremuri... ești palid... Ce palid ești, ca un cadavru... Așa te vreau, așa îmi ești mai drag...

— Oboseala, emoția poate...

— De ce minți, Rosario?

— Dar nu mă chiamă...

— *Si, si, carissimo...* Lasă-mă să-ți spun așa. Vreau eu să fi Rosario, Rosario care a înviat... El mi-a jurat murind, că va învia pentru mine!...

— Te rog, fi calmă... Uite, să stăm de vorbă ca doi prieteni de demult... Spune-mi ce ai, unde te doare, de ce plângi?...

— Nu mă întreabă nimic. Așează-te lângă mine, dă-mi gura ta... Taci!... Sărută-mă, așa! mușcă-mă, sfășie-mă!...

Cu o putere sălbatecă mă înlanțui, și gemând îmi mângăia părul, îmi sugea buzele, îmi sărută mâinile.

— Rino, Rosarino, dragule... Acum ești iar al meu... Nu vreau să te mai pierd. Chiar dacă nu te îndurai tu să vii, mă țaram eu până la pragul tău. Te-am iubit numai pe tine, și iubindu-te, te-am ucis. Căci iubirea ucide, Rino, nu-i așa?... Tu știai aceasta, almintele nu-mi încolăceai degetul cu inelul morții, cu șarpele de aur al logodnei funerare.

Am îngenhunchiat îngrozit lângă divan, și cu voce stinsă o rugam să-și vie în fire.

— Te rog, ascultă-mă... Fii înțeleaptă. Nu sunt Rino, nu sunt el, sunt eu, un altul!

Gemând și zvârcolindu-se, îmi răspundeai în delir:

— Minți! De ce tăgăduiești?... Minți, ești tu și numai tu... Dă-mi gura s'o sănger, dă-mi inima s'o mușc, dă-mi sufletul să-ți-lucid!... Nu mi-ai dat tu inelul morții?...

— Dacă nu te liniștești, mă superi și mă duc...

— Vie cutează, răule?

— Făgăduiește-mi, că vei fi cuminte și rămân...

Uite așa! Povestește-mi ce vrei... Spune-mi ceva... Știi ce? Vorbește-mi de Rosario...

— Egoistule, să-ți vorbesc de tine... De când ți-ai dat suflarea, pe perna brațelor mele în spasmiile dragostei, nu-ți vorbesc în fiecare ceas, nu te plâng în fiecare noapte, nu te evoc în fiecare clipă?... Pentru tine am părăsit tot, m'am azvârlit în drojdia nopții, am suit scândurile blestemate ale scenei, am delirat în clocotirile danțului, și frământându-mi carnea în feeria luminilor de teatru, mă dădeam tuturor, și totuș nimeni nu poate jură că m'a avut... Am gustat apoi sucurile beției, pe toate, aburii tulburi ai absintului, întinericul lîmpede al vinurilor scumpe... În vin căutam uitarea, dar vițul niciodată nu m'a atins, și uitarea n'am găsit-o!... Apoi morfina și eterul, somnul și visul deopotrivă de zbuciumate... Am cheltuit o avere, căutându-te prin toate limanurile lumii... Cu scrisorile tale și cu

imaginea ta din nenumeratele fotografii ce mi-ai dat, am petrecut calvarul anilor, așteptându-te fără să te ițuri... Uite, privește-le, sunt ude încă de lacrimi și sărutări... Privește-le, reve-de-te singur, ca să te convingi c'ai înviat...

Mă îndrept spre măsuță. Ridic o fotografie — mă cutremur! Alta, la fel. A treia — ce groază!... Sunt eu în toate... și totuși nici una nu-i a mea... Ce asemănare!... Ce grozăvie!... Mă frec la ochi, îmi apăs fruntea. Mi-e frică de mine... Parcă aud ceva rostogolindu-mi-se în pânțele. Nu, nu se poate. De sigur, mă înșel. E o iluzie. Am fost sugestionat. Eu nu pot avea memoria propriei mele figuri. Nici un om nu-și cunoaște umbra, mersul, gesturile... Și totuși, sunt sigur că nu m'aș putea confundă cu un altul... Am conștiința limpede a ființei mele... Scotocesc prin teancul de fotografii, ridic una și fug la oglindă. Mă uit la imaginea rece de pe cristal, mă 'ntorc la chipul zugrăvit, și ceva de care nu-mi dau seama mă înspăimântă, mă doare... Mă uit bine la luciul de ghiăț, ca să mă conving dacă sunt eu, fac o strămbătură. O imagine moartă din oglindă mă imită. Ce oroare! Cum râde de scârbos nebulon din oglindă!... Oglinzile astea mint, sunt vrăjite... Toate oglinzile sunt vrăjite... Uite, cum râde!... Ha... ha... ha... Râzi, nebulone, râzi... Oglinda magică te ademenește... Ha... ha... ha...

— De ce s'puneai, că nu ești tu Rino... — geme ea, rupând cu dinții dantelele pernelor...

— Dar înțelege... — Glasul îmi gâlgăie în gât ca un vin acru, vreau să țin, să mă lupt, să mă răzbum în potriva mea însumi, dar privirile ei de foc mă străpung ca un mănunchiu de pumale... Mă doare, și nu mă pot văita, sufăr și nu pot să plâng... Cu gestul brațelor mă chiamă, mă zmulge, mă sfășie... Ascult ca într'un vis rău, glasul ei ritmat, care cântă:

— Vîno, Rosarino, vîno... Plîngi la sînul meu sterp pînă astăzi de plăceri... Ți-aduci aminte, atunci când ți-am dat să bei pînă la fund drojdia vițului, când te-am simțit murind lîngă trupul meu tînăr și cald... Te pipăiam, erai de ghiăț ca și acum, și sufletul meu ardea ca o torță vie... Ți-aduci aminte?... Am ținut, am plîns... te-am rugat... Și tu atunci ai deschis buzele și mi-ai rostit jurămîntul: că vei învia pentru mine... Mureai sătul de patimă, dar nu de mine, demon zămislit în spuma sărutărilor... Acum ești iar al meu, și pînă 'n zori te voi ucide a doua oară... Rosario... Ce faci?... Mă doare... Ah!...

...Cînd m'am desmetecit, zorii spîrgeau cu su-liți de foc pînza întencatelor geamuri. Ea dormia lîngă mine somnul eternității. Eră albă ca zăpada și rece ca iarna. Pe buze îi flutura încă zămbetul acela funerar, care mă înspăimântase la întăia întălnire. Ochiul de agată neagră își perduseră lumina roșie, — degetele fulgerau încă răsfrîngerile inelelor. I-am închis pleoapele cu liniștea unui cioclu, și-apoi i-am strâns fălice

căscate. Pe buze par'că îi înghețase un sfârșit de frază. M'am aplecat ca să cetesc taina ce asfințea pe gura celei neînsuflețite, ultimul venit care nu murise încă... Părea că spune: „Voi mai veni să ne iubim odată, — așteaptă-mă!...”

...Acum, domnilor judecători, mă puteți osândi sau iertă, — mie tot una!

Jurații, în sacerdotala lor înțelepciune, îl scototiră drept un „farsor”, și-l osândiră, prin glasul nepărtinitor al justiției, la muncă silnică. Publicul aplaudă frenetic...

UNCHIUL DIN AMERICA

Zephyrin Escargol, bărbier la Rabastens, își savură tacticos un tas de cafea veritabilă Mocca, pe care gîngășa dumnealui jumătate o preparase. Dar tot înghițînd băutura caldă, fața începe să i se întunece.

— Ce ai Zephyrine, dragă? îl întrebă cu multă grație, doamna Zephyrin.

— Ce am? Încep să fiu degustat de vieața asta care o duc: Să tunzi mereu capete, și să razi bărbii... Recunoaște-te, rog, Monica, că eu cu inteligența mea aș fi putut face altceva mai bun.

— Eu nu vād dragă, că ai așa de mult să te plîngi. Ia gîndește-te, ce-ți lipsește?

— Ce-mi lipsește?... Îmi lipsește banul!... Iată ce-mi lipsește.

— Bani! Nu ești numai tu singur care-i dorești, mai sunt și alții!

— Ah! dacă aș avea bani! În loc să fiu forțat să stau închis în prăvălie, obligat să ascuț toate balivernele debitate de clienți stupizi, aș voiajă! Cu o parte din bani, mi-aș cumpără așa de multe acțiuni, că numele meu ar eși uite din obscuritate.

— Și crezi că banii te-ar scoate din comun!

— Cum crezi că da? Dacă și fi bogat...

Sonera salonului de coafură îi oprește pe buze fraza începută. El coboară iute dar, se reîntoarce după un minut, ținînd cu de gust, un plic, pe care niște degete pură puțin aristocratice, și-au lăsat urma.

— Am crezut că este un client, spune Zephyrin, dar nu eră decît factorul.

— O scrisoare?

— Da, poartă timbrul poștei dela Gaillac, și asta mă miră, căci eu nu cunosc pe nimeni în orașul ăsta. Mă întreb cine ar putea să-mi scrie!

Destăcînd plicul cu coada linguriței de cafea, scoate o bucată de hîrtie murdară, măzgălită de câteva linii lipsite cu desăvîrșire de ortografie.

— Sfînte Dumnezeule! strigă Zephyrin, îndată ce a terminat de citit. — Mai întăi te rog, Monica,

spune-mi, dacă dorm sau sunt treaz. Ține, cetește și tu. Monica cetește la rândul ei:

„Dragă domnule Escargol, unchiul ce aveți la Chili, îmbogățit a sosit în Franța și dorește să vă facă moștenitor. Dar mai întâi vrea să se asigure, dacă sunteți într-adevăr demn de această favoare. Vă previn, că are să sosească în una din zilele acestea la Rabastens, foarte sărăcăcios îmbrăcat și are să se facă, că nu vă cunoaște. Are să vi se prezinte sub forma unui vagabond în cea mai neagră mizerie. Să nu credeți nimic.

Confidența aceasta mi-a făcut-o mie pe bordul care ne-a adus în Franța. Eu, cum însă am avut fericirea să vă cunosc, este câțva timp, fiind în treacăt la Rabasens și precum am avut onoarea să mă răd la frizeria Dv., v-am cunoscut deci, și știu că sunteți un om onest, și am crezut că o datorie din partea mea să vă anunț, ca să vă țineți în gardă.

Primiți, dragă domnule, sincerile mele salutări:

Thomas Verbeff
representant de comerț.

— Ei, asta-i curat o lovitură de teatru, răspunde confuză doamna Escargol! Dar eu nu știam Zephyrin, că tu ai un unchiu la Chili?

— Eu și mai puțin, răspunde Zephyrin. Este fără îndoială fratele tatei, care a dispărut de acasă la vârsta de 18 ani, din cauza unei femei, pe care o iubea. Dar după ideea mea, eu credeam mai sigur, că s'a refugiat în Spania.

— Bine, dar cine poate să-ți spună, că nu a ajuns la Chili?

— Sigur, o fi făcut ceva economii în Spania și pe urmă a plecat la Chili. — A! bătrânul șiret, se deghizează în vagabond, ca să ne încerce.

— Nu-i prost de loc, răspunde doamna Zephyrin. În orice caz să facem așa fel, ca el să nu observe, că noi știm.

— Ce glumești!. Asta ar însemna să-i iei unchiului meritul invențiunei sale... Eu însă mă întreb, dacă este așa de bogat?..

— Oh! asta, sigur, că trebuie să fie bogat, eu am auzit, că pe acolo este o țară de aur, este probabil că...

Din nou se aude soneria dela intrarea prăvăliei.

— Ei poftim, un client, fără îndoială.— Aici nu mai poți să ai un minut de liniște, mormăește Zephyrin, pe care speranța unei viitoare bogății îl face să fie indiferent, la posibilitatea unui câștig de câteva centime.

Tot mormăind trece în prăvălie, ca să primească inoportunul client.

Este un om care după aparențe poartă bine 55—56 de ani, trăsăturile feței aspre, pomeți scoși în afară, cu o privire pe jumătate acunsă de niște sprâncene groase, fiind departe de a inspira simpatie. Pe cap, o pălărie de fetru zdrențuită, îmbrăcat într-o

haină de dril neagră, aproape în aceeaș stare ca și pălăria, înșfășit niște pantaloni rupți și o pereche de ghețe a căror talpă avea nevoie de concursul unei sfori, ca să se mai poată țineă alipită de restul gheței, completează îmbrăcămintea acestui straniu client.

— Ce doriți? îl întreabă Zephyrin.

— Aș vrea să-mi tunz părul. Incepe să fie cald și eu nu pot să sufăr părul prea mare pe căldură.

După ce îl pofteste să se așeze, Zephyrin armat de foarfecă începe să taie din chica formidabilă.

— Te rog, să nu mi-l tai prea scurt, îi recomandă streinul.

— După plăcerea Dv., răspunde cu o voce seacă bărbierul, dar puțin după aceasta obiceiul bărbieresc de a vorbi mereu, fiind mai puternic, îl învinge:

— Putem zice, că astăzi avem o zi frumoasă!

— Hm! nici prea frumoasă, nici prea urâtă! Ei! nu se poate compara timpul de pe aici cu acela, unde sunt eu obișnuit!

— Adevărat?!

— Sigur, că nu! Ah! ce cer frumos în țările astea de sud!

Aici Zephyrin Escargol începe să-și ascuță urechile.

— Din sudul Franței?

— Nu, din sudul universului... la Chili.

— Ah! Sunteți originar din Chili? se informă Zephyrin, a cărui voce începe deja să-i tremure.

— Nu. Eu sunt de aici, numai că am părăsit țara de mult, umblând după aventuri. Și iată-mă acum după treizeci și cinci de ani, în care timp am parcurs întreaga Europă și o bună parte din cele două Americi, iată-mă din nou întors în țară și drept toată bogăția, 9 lei în buzunar, fără să am măcar un colțșor unde să-mi odihnesc capul.

— Am și eu un unchiu, care a plecat și el la Chili, azvărli Zephyrin o vorbă, se numește Escargol, ca și mine, dar nu mai știu nimic ce a devenit. Nu cumva i-a-ți întâlnit din întâmplare?

— Escargol!.. Escargol!.. zise vagabondul, ca și cum ar căuta să-și aducă aminte... Nu, nu cunosc pe nimeni cu numele acesta". Dar spunând acestea lasă să se întrevadă un ușor surâs enigmatic, pe care Zephyrin îl surprinde prin oglindă.

— „Ah! este el! își zice bărbierul, să ne înținem bine“.

— Mi-ați spus, dacă nu mă înșel domnule, a-dineori, că nu aveți un colțșor să vă odihniți!..

Dar de sigur că aveți amici care au să fie bucuroși să vă dea ospitalitatea.

— Vai! din nenorocire nu am nici un amic, răspunde voiajorul cu un suspin de să-ți rupă inima... Caut de lucru, dar în așteptare nu am decât 9 lei în buzunar. Nu cunoașteți un han unde pentru câțiva bani se dă azil?

— „A! bătrân șiret, dacă crezi tu că merge asta cu mine, te înșeli, murmură Figaro-ul, printre dinți“.

— Ați zis un han?... Nu cunosc, dar noi avem o cameră mică dar destul de confortabilă și... dacă o doriți, o pot pune la dispozițiunea dvoastră.

— Și pentru ce preț?, se informă vagabondul, cu o demnitate plină de melancolie.

— Oh! nu vă ocupați de preț, domnule, stați aici ca oaspetele nostru, până ce ve-ți găsi de lucru.

— Cum să vă supăr așa de mult?

— Dar nu, nu-i nici o supărare, din contra avem să fim prea onorați. Toate persoanele care sosesc din țara unde unchiul meu a trăit sau trăește încă, sunt totdeauna bine venite în casa mea.

— Oh! sunteți prea bun, într'adevăr prea bun, adaugă vagabondul.

— Prea bun!,. ba de loc. Plăcerea are să fie pentru noi, afirmă Escargol cu căldură.

— Aveți familie?

— Nevastă și un copil de șase ani.

— Drațul copilaș, murmură streinul, ca și cum ar vorbi cu el însuși. Eu aș putea să-i fiu bunici.

— Doriți să vă și spāl pe cap?

— Nu, mulțumesc, numai eu aș dori, dacă asta nu vă supără, să cunosc pe soția dvoastră.

— Atunci să intrăm în casă... Dar apropo, care este numele dvoastră?... ca să știu cum să vă prezint.

— Ladévenne... Alcide Ladévenne, răspunde vagabondul, cu o înclinație de cap care nu putea să-ți arate decât pe omul de lume.

— Nu-i prea găsit pseudonimul ăsta, își zise Zephyrin, răsând șiret în el, în timp ce își conduce oaspetele în primul etaj, intrându-l în sufragerie.

— Dragă Monica, se adresează cătră nevastă-sa, făcându-i cu ochiul, își prezintă pe dl Alcide Ladévenne, care cosește dela Chili.

Trăsăturile feței dnei Zephyrin Escargol intune-cate până acum, ca prin farmec se iluminează.

— Dl Ladévenne, continuă Zephyrin, a binevoit să consimtă să fie oaspetele nostru pentru câțva timp.

— Fiți binevenit, domnule, salută Monica, cu o amabilitate plină de bunăvoință.

— Doamnă, declară noul venit, bunătatea dvstră și aceea a excelentului dvoastră soț, mă emoționează adânc... mă vedeți cât sunt de zăpăcit.

— Draga mea, zice Zephyrin, dl Ladévenne ia fără îndoială o cafea, prepară tu, în timp ce eu îi arăt camera domniei sale.

— Oh da, domnule, un tas de cafea, insistă Monica, cu un aer candid. Dar poate preferați să mâncați mai întâi ceva?

— Doamnă doamnă, foarte puțin, o omletă sau o bucată de șuncă, ce se găsește. — Vagabondul ese cu Zephyrin în timp ce Monica începe să prepare omleta. Două minute mai târziu Zephyrin reapare singur.

— Are să sosiască într'un minut, șoptește nevesti-si, se spală pe mâni... Chut! iată-! Dl Ladévenne apare într'adevăr. Se așează la masă și începe să mănânce cu multă poftă.

— Ce păcat, zice el, cu un lung suspin, că nu pot să vă ofer una din bunele țigări, ce am adus cu mine.

Am avut o cutie plină când am plecat dela Santiago, dar în timpul ce traversam oceanul, am tot dat, ba la unul, ba la altul, și acum îmi pare rău, că nu mi-am oprit măcar vreo două, trei!

— Oh! aceasta nu trebuie să vă supere, ve-ți avea numai decât.

Și fără să mai stea pe gânduri, se dă jos în galop și revine cu un pachet de țigări!

— Iată, zice el, de abia putând să mai răsuflie, servivi-vă.

Domnul Ladévenne încearcă mai multe până în sfârșit găsește una pe gustul său. — Aveam iar, zice el, după un timp de tăcere, o sticlă plină de cognac, pe care mi-o dăduse unul din prietini mei în momentul imbarcării, dar biata sticlă, a împărțit a ceeaș soartă, ca și țigările. Ce vreți nu este bine, dar eu nu știu să păstrez pentru mine nimic.

Ah! acum îmi pare rău, căci după o masă așa de bună am fi băut un pahărel în sănătatea Dvstră... Există bun cognac pe aici?

— Bun?!. Bine înțeles, dragă unchiu... dragă domnule, vream să zic. Numai puțin răbdare și pe urmă aveți să-mi spuneți ce impresiune v-a făcut. Nouă eșire din partea bărbierului pentru ca să repară de data aceasta în compania unei sticle de cognac de cea mai bună calitate. Cu multă răbdare îi servește un pahar, încă unul, după care vizitatorul nostru capătă mare dispozițiune de vorbă.

El vorbește de Chili, de oamenii cari trăesc acolo, de obiceiuri, de îmbrăcăminte lor.

— Ah! este o țară unde se poate lesne îmbogăți, dacă te favorizează puțin norocul și este probabil ca unchiul Dvstră... căd privește eu, adaugă el, eu nu am avut niciodată noroc. Amândoi auditorii, la cuvintele astea, schimbă o privire, care vrea să zică: „Da, da, unchiule dragă, spune-ne nouă gogoși“.

— Ah! unchiul nostru, zice Zephyrin, uitându-se drept în ochii streinului, aș fi curios să știu, dacă a avut mai mult noroc decât Dvstră.

— Aveți să știți în câțva timp, puțin răbdare! Am un presimțământ, că n'are să întârzieze prea mult și-l veți vedea.

Sara de vreme după o cină aleasă preparată cu multă îngrijire de Monica, Ladévenne obosit se retrage și urcă scările, acompaniat bine înțeles de cei doi soți, cine știe, zice el, lăsând să se întrevadă un aer de subînțeles, cine știe dacă ziua de mâne nu are să vi-l trimită pe unchiul Dvstră!

După ce i-au urat noapte bună, cei doi soți se retrag în camera lor.

— Eu cred, zice Monica lui bărbatu-său, că nu are să ne pue la o prea lungă încercare și că dorește tot așa de mult ca și noi să se dea pe față.

— Evident, adaugă Zephyrin, stingând lumina.

A doua zi de dimineață pe la 7 ore, Zephyrin după o noapte petrecută printre munți de aur, își pune pantalonii și un trico de lână și ese să deschidă prăvălia.

Trecând prin sufragerie, privirea îi cade din întâmplare pe un mic dulap, la care amândouă ușile erau deschise.

— Iată, își zice el, cum se face, că este deschis când îmi aduc bine aminte că asară, după ce am depus cassa prăvăliei, l-am închis cu cheia.

Un minut mai târziu el se precipită palid și cu mușchii feței contractați, în camera Monichii, care tocmai se pieptenă.

— Monica, Monica, nu știi, cassetta cu parale a dispărut!

— Dispărută?! strigă dna Escargol sufocată.

După ce bătură la ușa unchiului fără să primească nici un răspuns, își iau îndrăzneala să intre împinși de un presimțământ teribil. Camera eră goală! — Iacă a lăsat o scrisoare sub fața de pernă, ia să vedem ce spune:

„Dragă domnule și dragă doamnă Escargol! Nu pot să mă împac cu ideea, că de atâtea vreme destinul ingrat vă separă de dragutul dvoastră unchiu! Această-mi stăie înima! De aceea mă grăbesc să mă reîntorc la Chili spre a-l căuta. De îndată ce-l voi fi găsit vi-l aduc. În așteptare, îmi permit să mă imprumut cu câțiva lei din cassetta dvoastră pentru voiaj și în același timp iau cu mine și sticla de cognac, pe care îl găsesc într'adevăr delicios, ca să mă răcoresc în timpul voiajului. Vă mulțumesc de o mie de ori pentru draguța dvoastră ospitalitate, recunoscător până la moarte:

Alcide Ladévenne”.

— Ah! uită-te Zephyrine, uită-te, îngăimează Monica, este aceeași scriitură, ca și pe scrisoarea primită ieri, care îți anunță sosirea unchiului.

— Adevărat! Ah! brigandul, hoțul și-a bătut joc de mine. Ah! dacă ar avea nenorocirea să-mi mai cadă odată în palmel..

Trad. de C. Toneanu.

UN ACT DE GELOZIE

V. DEMETRIUS

Binau începută prin luna Maiu se tot ridică deasupra pământului, golorile lăsate pentru ferestre și pentru uși se vedeau negre în nopțile cu lună, iar zidurile netencuiute, păreau că rănesc. Ziua eră mare forfoteală pe schele și 'n curte. Zidarii, toți italieni, stăteau la locurile lor, numai cu o jumătate de trup veșnic în mișcare, luând cărămida de pe schelă, aruncând var pe ea și pe locul hotărât ei, meru cu mâinile plimbate, cu capul după mâni, menind cu ochii, potrivit cu mâine. Ca un căpitan de corabie, fiecare zidar porunca tare, ca să se audă până jos la varniță și la cărămidă:

— Adă var, mă! Adă cărămidă!

Între călători și zidari nici o prietinie, nici o apropiere. Țiganii desculți suiau încet, cu pas sigur, povara de cărămidă în spate, proptindu-se la nevoce cu palmele 'n genunchii. Cu o zmuceală din spațe, cele douăzeci de pătrate se aliniau lângă zidar. Cărătorul plecă, tot încet, să aducă altă sarcină. Țigănci svelte, urau lesne scările aproape fără trepte și povărnite, cântând neori, ducând două câte un ciubăr de var.

Nimeni din toată lumea asta harnică nu părea trist și blazat. Hainele tuturor erau mai vechi decât cele mai vechi haine din târgul vechiturilor, de unde fuseseră pe semne cumpărate. Cu arșița soarelui de Iulie în ochi, cu obrajii stropiți cu var și pudrați de praful roșu al cărămizii, bărbați și femei se priveau numai atâta cât le îngăduia lucrul lor să se privească.

O toacă de fier intrerucă obida la prânz, și sara, tot ea chemă lumea la trudă. Ajutorul constructorului, cel care făcea plățile la oameni, un fel de vâtaf, își spintecă zadarnic pieptul cu răcnete, vrând să zorească lucrătorii. Zidarii își vedeau mai departe de lucru, fără să se iuțească mai mult, iar Țiganii deprinși cu lenea, nu-l luau în seamă decât sâmbătă sara.

Proprietarul clădirii, împreună cu nevastă-sa, doi oameni grași și se despice, veneau des, priveau din curte, din drum, dar nu cutează să urce schela. Muncitorii păreau fiecare de capul lui, ca albinile într'un stup. Zidurile se ridicau, se îmbucau, casa avea să fie cu două caturi, o locuință cu patrușprezece odăi, în care o singură păreche de oameni avea să trăiască.

Jos, în curte, pe lângă zidul casei venei, se înșirau sălășurile țigănești, adăposturi de scânduri scunde și strămețe cât să zacă lipiți alături, trei morți.

Familii întregi dormeau acolo la poala clădirii boarești. Mamă, tată, fată mare și băiat de înșurat, dormeau alături, cu mâna dreaptă căpătâi, visând că urcă schela și cară var și cărămidă.

Sâmbătă sara după-ce vâtaful plătea muncitorimii, două-trei viori hodorogite, o cobză, un țambal, trezeau ultima putere și veselie stătută în inimă.

Dumineca dimineața toaca de fier nu mai chemă la lucru. Salahorii se deșteptau în lumina limpede a soarelui răsărit de trei sulite pe cer și, pentru-că zidarii nu veneau pe la bină deloc în zi de sărbătoare, rămăneau ei stăpâni pe toată casa. Țânci dela trei ani în sus se pierdeau pe scările incurcate, flăcăi și fete se doseau de clae ca să-și măturisească dragostea.

Dumineca sara eră toiul petrecerilor. Chindia, chilabaua mai ales, încolăcea brațe de brațe ca pe niște serpi. Trupurile tinerilor fete și neveste se rupeau dela pământ în mlădieri ca de șarpe, iar picioarele negre, amestecau, striveau și se zvântau iuți și rezezi, zvârlind fustele în jurul trupului ca pe niște flăcăi.

Când începea jocul, doi inși din pălcuiri deosebite, Ilie bărbatul Chivei și Manda nevasta lui Dărău, se dibuiau prin noaptea luminată de câteva flăcări potolite ori numai de lună, și amândoi, ca un vârtej, intrau în cercul lăutarilor și-al privitorilor la joc. Cântecul s'aprindea mai tare, Dumitru Dărău scupia în lături, ca și cum ar fi zvârlit ceva de pe inimă, Chiva, nevasta lui Ilie, trântea o ocară spurcată. Cei doi dântuitori nu se sinchiseau. Viorile își învăpăiau chilabaua. Manda se azvârlea în jurul lui Ilie, când la dreapta când la stânga, Ilie o purtă ca pe o flamură și amândoi înșuflețiți de joc și de dragoste nu mai conteneau zbcuciumul, harcanaua drăcească, până nu se rupeă cântecul.

Fiecare în câte o parte, dântuitorii se odihneau suflând din greu. Ochii lor negri se căutau prin noapte, și când ocarile, Chivei începeau să curgă

— Ia-mi bărbatul, fa! Ia-mi-l! Da să-mi iai și copilul, că tu nu ești în stare să faci un copil, stearpă și lăpădătura lumii.

Dumitru Dărău, bărbatul celei ocarăte, n'avea încotro, trebuia să ia parte nevesti-și sau a Chivei. Uneori îndrăznise să se apropie de Ilie, bărbat de două-ori mai voinic decât el, și să-l întrebe răstit și răspicat:

— Spune, mă Ilie, ia spune, vrei nevasta mea, mă? Ești nebul? Ai nevastă și copil! De ce îmi joci mureea mea, hai?

— Pentru-că noi amândoi jucăm mai bine. Ce, aștia știu să joace? Voi știți să jucați? întreabă și pe lăutari!

— Asta așa e! Așa e, se azeau glasuri din toate părțile.

Bătrânul Șocar, tatăl Mandei, cu picioarele sub el, cu luleaua în dînti, nu se amestecă niciodată în cearta iscată de fie-sa. Ochii lui, galbeni în bătaia focului, urmăreau jocul scăpărând scantei ca fierul roșu lovit cu barosul. Ghemuit la pământ, nemișcat, sufletul lui se mlădiă, zbucnea în văzduh, se flutură ca o coamă, deodată cu fie-sa. Moșneagul eră ascultat și temut de toată hoarda. Din pricina lui nu cuteză Chiva să-și înfigă mâinile în părul Mandei. Femeia geloasă aștepta

ca pe ghimpi să se sfârșească odată clădirea și să plece cu bărbatu-său în altă parte, unde să nu fie Manda.

Înt'o zi Chiva zări de pe schelă pe bărbatu-său stând de vorbă cu un marchidan. Bărbatu-său cumpără ceva. Chiva se plecă adânc și văzû bine în degetele lui Ilie o brătară roșie. Chiar în sara aceea Chiva o văzû pe mâna Mandei. Numai decât să rezezi să i-o zmulgă de pe mână, femeile voinice amândouă, se imbrânceau, se scupiau, dar când să se bată, Șocar încă vânoș, le desfăcu, le aruncă în laturi, la pământ, ca pe două lătușoaie.

Chiva se văzû dănt'odată singură pe lume. Manda îi luase soțul, aveă pe tată-său oricând de partea ei și pe Dumitru Dărău, bărbatul înșelat, Chiva nu aveă pe nimeni. Se târi până la sălașul de scânduri, sub care tocmai începuse să țipe copilul.

— Taci, fi-ți-ar afurisit tată-tău, — răcini femeia și plănse până adormi.

Peste noapte, Chiva se trezi din somn. I se păru că bărbatu-său se scoală și pleacă de lângă ea. Dar il simți numai decât alături. Nu plecase. I se păru că aude pași pe aproape. Scoase capul de sub adăpostul de scânduri. Focurile la cari fierseze mămăliga se stingeau cu desăvârșire. Numai câteva licăriri priveau prin cenușe. Binăua înconjurată de schele, părea o arătare groaznică din povești, căscând zeci de guri negre. Cerul învăluia totul, scânteia cu mii de stele în noaptea fără de lună.

— Brătară roșie... se găvlea Chiva. Iau un tăciune aprins de colo să-i pun pe ochi cu o poartă. Brătară roșie dela Ilie și tăciune dela Chiva.

Numai decât se strecură femeia din sălaș către focurile ațipite. Găsi ce căută. O stinghie de lemn aveă încă un capăt de jar. Se târi ca o șopărlă până la sălașul lui Dărău. Sulfă în capătul nestăns al stinghiei și desluși chipul Mandei. Mai sulfă odată, și îl alipi pe chipul dușmancei și înspăimântată de ce cutetase, se azvârli spre adăpostul ei. Nu eșise bine de sub acoperământul de scânduri al sălașului și un țipăt fioros o făcû să se cutemure. Zvâcniri dese și tari îi bătură în temple și în urechi. Aștepta ca moartă să vadă ce se va întâmplă. Se azeau injurături, scâncete de durere. Țiganiî însă dormeau liniștiți sub adăposturi, eră întunec, un câne lătră departe și tăcu. Nici Ilie nu se deșteptase din somn. Se făcû de grabă tăcere. Chiva se târi până lângă bărbatu-său, din locul unde o țintuise groaza. Ascultă încordat, liniștită acum, numai un ușor murmur de glasuri veneă din sălașul Mandei. Lumea dormea, dar Manda, socotea Chiva, n'aveă să poată adormi ușor. O mare bucurie îi scaldă inima, își sărută copilul și se alipi mai tare de bărbat.

